

Poština plačana
v gotovini

Oddajna pošta
Domžale

Kres

Junij 6 1937

»KRES«, GLASILO SLOVENSКИH FANTOV, GLASILO ZVEZE FANTOV-SKIH ODSEKOV V LJUBLJANI. — Izhaja 1. vsakega meseca. — Izdaja in tiska Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale (predstavnik Jožko Godina, Groblje, p. Domžale). — Urejuje Ivan Martelanc, Ljubljana. — Za uredništvo odgovarja Jožko Godina, Groblje, p. Domžale. — ROKOPISI se pošiljajo na naslov: Ivan Martelanc, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19/I. — UPRAVA: Misijonska tiskarna, Groblje, p. Domžale. Čekovni račun: Misijonska tiskarna (z značko »Kres«) štev. 15.730. — NAROČNINA: letno Din 20, pod skup. ovitkom Din 18.

V S E B I N A :

ČLANKI: Slovenskim fantom. — Dr. Pavle Blaznik: Celje v preteklosti. — Fr. Hvastja: Velikonočni odmev. — Peter Križman: Knjiga vseh knjig. — Fr. Žerovnik: Janičarji. — M. J. Vitko: Boljševiška revolucija — židovska. Nekaj žosističnih gesel. — PESMI: Ivan Ogrin: Da sem... — I. Camplin: Kresovi. — Janez Tominec: Žarijo ognji. — Jože Cukale: Ob ognju. — POVESTI: Fr. Kunstelj: Romanopisec. — Joža Vovk: Velika pravda. — Oherkoffler-Pucelj: Trije božji fantje. — MED SLOVENSКИMI FANTI: Maribor. — NA OVITKU: Misijonski teden v Grobljah.

Misijonski teden v Grobljah

Duhovniška misijonska zveza in Družba za širjenje vere prirejata s sodelovanjem vseh slovenskih prijateljev misijonov v Misijonišču Groblje pri Domžalah Misijonski teden in Misijonski kongres za vso Slovenijo.

Sporod je sledeč: 13. junija slovesna otvoritev *misijonske razstave*. Razstava bo nazorno kazala misijonsko delo, ki ga vrši sveta Cerkev v Afriki, Indiji in na Kitajskem. Razstave se bodo udeležili tudi oo. jezuiti s svojimi krasnimi zbirkami iz Indije. Prvič bo razstavljen tudi ves slovenski misijonski tisk in tisk drugih dežel. Posebna pozornost bo na razstavi posvečena slovenskim misijonarjem. V posebni sobi bodo razstavljeni spomini na največjega slovenskega misijonarja, škofa Friderika Baraga. Obiskovalci bodo istotako imeli priliko ogledati si originalen misijonski film »Misijonarjeva oporoča«, ki so ga posneli misijonarji v Afriki in je imel po mnogih deželah velik uspeh. Po nekod so ga predvajali cele tedne. Prav tako bo več zanimivih skioptičnih predavanj. Kogar bo zanimalo, si bo lahko ogledal Misijonsko tiskarno. Razstava bo odprta od 13. junija dalje vsak dan.

V nedeljo, 20. junija bo *Misijonski kongres* za vso Slovenijo. Ob 9 bo sprejem prevz. gg. škofov. Ob 10 bo sv. maša na prostem, katero bo daroval nadškof dr. A. B. Jeglič, velik prijatelj in pospeševatelj misijonstva,

Slovenskim fantom!

Naglo se bliža naš veliki dan, ko bomo pohiteli iz naših domov, iz naših fará v Celje. Naglo se bliža naš veliki nastop, nastop slovenske mladine, ki je dolge mesece tiho delovala, a zdaj hoče pred svetom izpovedati svoje hotenje, pred svetom hoče podati v navzočnosti svojih očetov — slovenskih mož prisego, prisego zvestobe svojemu narodu in Bogu, prisego katoliški Cerkvi. Da, dragi bratje! To bo naš veliki dan, to mora postati praznik slovenske mladine, praznik slovenskih mož.

Živimo v nad vse važnem in odločilnem času. Prav dobro čuti slovenska mladina, čutijo slovenski fantje, kako hočejo gotovi ljudje rušiti nad nami to, kar je bilo sveto našim očetom, kar je sveto in bo sveto ostalo tudi nam. Čutimo, kako hočejo mnogi s svojimi nauki rušiti lepoto in moč naših družin, kako skušajo rušiti duhovno življenje, svobodo in pravice slovenskega katoliškega ljudstva. Čutimo in opazujemo dan za dnem, kako skušajo to uničevalno delo vršiti s pomočjo naših slovenskih fantov in deklet, s pomočjo naših bratov in sester. Ne bojimo se njih dela. Celu hvaležni smo Bogu, da nas je postavil prav v to važno dobo velikih odločitev, v to dobo velikih nalog. Velike naloge namreč zahtevajo velikih mož, junaških fantovskih duš, zahtevajo velikih žrtev! In to hočemo postati, te žrtve smo pripravljene sprejeti, dokazati hočemo, da zmoremo to, da smo fantje od fare, da smo močni

dovolj za te žrtve in za to delo v blagor naroda našega.

Ta boj proti svetinjam našega naroda, ta boj proti njegovim pravicam je danes organiziran, preračunan, dobro pripravljen. Proti organiziranemu delu nasprotnika pa ne bomo zmagali nikdar, če se bomo borili vsak zase. Saj vemo iz lastnihkušenj, kako je omahljivo naše srce celo v izpolnjevanju najsvetejših dolžnosti. Če smo bili osamljeni, vemo, kako nejasno je bilo v nas, če smo v boju proti zlu bili sami sebi prepuščeni, kako smo se v takih trenutkih bali, omahovali, se izneverjali. Vemo pa tudi, kako vse drugačen pogum, kako vsa drugačna neustrašenost in borbenost se pojavi v nas ob zavesti, ob spoznanju: nisem sam, ampak tisoče nas je, tisoče enakomislečih, enako hotočih mladih ljudi, ki smo si med seboj prisegli zvestobo, da bomo s skupnimi močmi, s skupnimi žrtvami in delom čuvali pravice našega katoliškega ljudstva in gradili njegovo močno in častno bodočnost. Da, ta zavest skupnosti dela tudi posameznika naravnost nepremagljivega v njegovem hotenju. Zato nam je v boju proti organiziranemu zlu potrebna organizirana obramba, je potreben organiziran napad, naloge naše zahtevajo organizirano delo.

Zato so se naši fantje po slovenski deželi združili v mogočen krog, v Zvezo fantovskih odsekov, kateri se pridružujejo še vedno nove fantovske edinice. Zato so se preko zime shajali k sestan-

kom in predavanjem, pri katerih so spoznavali svoje naloge, pri katerih se je poglobljala njihova ljubezen do naroda, do Cerkve in države, pri katerih je pa tudi rastla zavest skupnosti, odločnosti in pripravljenosti, z vso silo mlade fantovske duše nastopiti proti njemu, ki bi hotel škodovati narodu, Cerkvi ali državi. Gojili smo tudi te lovadbo in si tako urili svoje telo, da je postajalo lepo vzravnano, urno in gibčno, kot se spodobi borcu za visoke cilje in važne naloge.

Ni pa dovolj, dragi bratje, da smo odločni med štirimi stenami naših domov, ni dovolj, da študiramo in se navdušujemo za važne naloge samo pri svojih sestankih, mi hočemo tudi v javnosti izpovedati svoje hotenje, naš fant hoče v svojem fantovskem ponosu in globokem prepričanju izpovedati svoje nazore tudi pred svetom, pred njim hoče razviti svoj delovni načrt, mogočno hoče manifestirati za svoja načela. In prav je tako. To je pa tudi potrebno. Take prireditve, take manifestacije, taki nastopi, ki združujejo mladino z vseh delov naše domovine, dajejo mladim ljudem obilo novega poguma, nove srčnosti, nove požrtvovalnosti, novega veselja do dela in za skrito nadaljnje delo doma, saj jih napolni zavest in spoznanje: na tisoče nas je bilo, samih mladih, enakomislečih, enakohotečih fantov, ki smo prisegli zvestobo istim načelom, istim nalogam, istim načrtom, s katerimi hočemo graditi mogočno bodočnost svojega naroda in svoje države. Da, dragi bratje! Take manifestacije ustvarjajo nepremagljive armade mladih src. Take manifestacije pa dajejo tudi priznanje tihemu notranjemu delu in zadoščenje za žrtve pri delu.

Take manifestacije so pa potrebne tudi za druge mlade ljudi, ki nas še ne poznajo ali nas odklanjajo. S takimi tabori jih opozorimo nase, s temi slovesnimi izpovedbami jim pokažemo, kaj smo in kaj hočemo in v marsikom se bo vzbudila želja, da bi vstopil v naše vrste, da bi z nami sodeloval in tako pomagal izvesti naše načrte. In

pridobivati druge, to je in mora biti naša dolžnost.

To hočemo doseči s svojimi celjskimi prireditvami. Naši fantje naj tu javno izpovedo svoje hotenje, tu naj dobijo vsaj nekaj priznanja in zadoščenja za izvršeno delo. Naši fantje naj tudi dobijo novega poguma za svoje nadaljnje tiho in skrito delo izobraženja duha in srca in za vzgojo telesa. Ta prireditev pa naj bo tudi opozorilo: tu smo, veliko nas je in vse dobre in blagohoteče kličemo v naše vrste, kličemo k sodelovanju.

Na to našo prireditev pa vabimo tudi naše slovenske može, naše očete. Naj na tej prireditvi izpovedo tudi slovenski očetje ob slovenskih sinovih, da so imeli vedno v časti svetinje svojih pradedov, da jih hočejo čuvati tudi danes, da jih bodo odločno čuvali vedno in da se jim ne mislijo izneveriti nikdar. Naj se slovenski oče prav iskreno razveseli ob pogledu na armado mladih in na svojega sina med njimi, ki slovesno izpoveduje prisego zvestobe temu, kar je zvesto čuval on sam. Naj se razveseli ob spoznanju, da lahko prav radi te mladine z zaupanjem gleda v bodočnost svojih sinov in svojega naroda in svoje države.

Vabili bomo na našo prireditev tudi naše voditelje, vabili bomo zastopnike vlade. Pred njimi hočemo izpovedati, da ljubimo svoj narod, da ljubimo svojo državo. Pokazati hočemo na sadove dela, ki smo si jih priborili v kratkem času brez podpor, z lastno močjo, s svojo lastno življenjsko silo in z nesebično požrtvovalnostjo v skrbi za zdrav narod in močno državo. Pokazati in dokazati hočemo, kako veliko krivico je moral naš narod pretrpeti in kako nenadomestljivo škodo je utrpela država, ko je moral naš fant, ko je morala naša slovenska mladina skozi leta mirovati, molčati, pa je vendar hotela samo eno: srčno, umsko in telesno vzgajati sama sebe in tako ustvarjati temelje močne države in prave državljske zavesti. Njim hočemo dokazati, da imamo pravico do življenja in

da imamo radi svojega dela tudi pravico do pravic, ki jih uživajo drugi.

To hoče naš tabor! Zato, dragi fantje in slovenski možje, polnoštevilno na tabor! Ne bojte se stroškov! Vem, da je danes težko za denar! A na stroške boš pozabil! Nikdar pa ne boš pozabil na spomine teh dni. Ne boj se truda, ne boj se žrtev za temeljito pripravo

na nastop. Ker nad vse važni bodo ti dnevi! Dajmo si svojo moško besedo, da bomo storili vse, kar je v naši moči, da nas bo čim več dobro pripravljenih šlo v Celje, da bo ta prireditev res nastop prebujenih slovenskih mož in fantov, da bo ta nastop pravo zmagoslavje slovenskih katoliških načel. Slovenski fantje, na delo, fantje, na plan!

Slavni zgodovinski celjski Stari grad.

Celje v preteklosti

Dr. Pavle Blaznik, Celje

Malo je mest v Sloveniji, ki imajo tako pestro preteklost kot Celje. Leži v Celjski kotlini, ki se nahaja sredi gričevnate pokrajine, kamor teži sosedno hribovje in manjše doline, ki so vdolbene vanj. Mesto samo je vzrastlo na najnižjem delu Savinjske doline, kjer spremeni Savinja svojo smer proti jugu. V neposredni okolici Celja dobi Savinja kot pritoke na zahodu Ložnico in Sušnico, na vzhodu pa Voglajno s Hudinjo in Koprivnico. Od nekdanj se tu križala pota, kar je povzročilo, da je bilo Celje vedno prometno središče obširnega ozemlja.

To ozemlje je bilo naseljeno že v prazgodovinski dobi. Celo iz paleolitika (nekako 100.000—10.000 l. pr. Kr.) hrani celjski mestni muzej številne bogate najdbe (okostja jamskega medveda, preprosto orodje iz kosti in kamena), ki jih je izkopal celjski profesor Brodar v daljni okolici (Njivice pri Radečah, Mornova zijalka pri Šoštanju, Špehovka pri Velenju, zlasti pa Olševa na avstrijski meji). Iz bližnje celjske okolice pa datirajo najdbe iz mlajše-

neolitske (nekako 10000—3000 pr. Kr.) in bronaste (3000—1000 pr. Kr.) dobe. Celje samo so pa verjetno ustanovili Kelti okrog l. 400. pr. Kr. Živahen promet je kmalu podčrtal važnost naselbine, ki je pa izredno pridobila na pomenu, ko so prišli sem Rimljani. Radi važnega križišča cest je naselbina zelo hitro napredovala. Zakaž tu čez je vodila glavna rimska vojaška cesta iz Ogleja preko Ljubljane in Trojan na Ptuj. Od glavne ceste se je v bližnji celjski okolici odcepilo več stranskih. Zato se je tu prav kmalu razvil vojaški in trgovski življenj. Že cesar Klavdij (41—54 po Kr.) je dvignil naselbino v mestno občino z mestno samoupravo. Po njem se je mesto imenovalo Claudia Celeia. Bilo je upravno središče ozemlja, ki je segalo do Pohorja, do vzhodnih odrastkov Karavank, preko Save do črte Litija-Rajhenburg in vzhodno do okolice Slovenske Bistrice. Mesto, ki se je hitro poromanilo, je bilo zgrajeno večinoma na ozemlju današnjega Celja. Utrdili so ga šele v kasnejši rimski dobi. Grad se je nahajal bržkone

na prostoru sedanjega Narodnega doma. Obzidje je bilo zgrajeno verjetno v 3. stol. po Kr. Mesto se je ponašalo z lepimi javnimi napravami. Imelo je sijajno tlakovane ulice ter izborno izpeljano kanalizacijo; še sedaj uporabljajo rimski kanalski sitem za odvajanje vode. Razen tega so se tu dvigala krasna javna poslopja, med njimi zlasti svetišča. Rimljani so namreč prinesli s seboj češčenje svojih bogov, ki se je tu hitro razširilo. V 2. stol. po Kr. so pa začeli častiti tudi orientalnega boga Mitro, ki so mu na čast tudi v Celju postavili razna svetišča. Istočasno s kultom Mitre se je širilo po vseh krajih in trgovcih tudi krščanstvo. V 4. stol. po Kr. je bila tu ustanovljena škofija, ki se je držala do prihoda Slovanov. Iz te dobe datira krščanska bazilika, katere sledove so odkrili na tleh, kjer stoji poštno poslopje. Celje se je ponašalo z dvema skrbno urejenima kopalščema — eno je stalo na tleh, kjer je danes državna meščanska šola, a drugo je bilo v Cankarjevi ulici. Številni rimski kamni, ki so vzdani v razna poslopja, nas na vsak korak spominjajo na rimsko Celje. Še več je pa takih spomenikov v muzeju. Saj obsega rimski lapidarij okrog šestdeset kamnitih spomenikov z napisi ter več skulpturnih del, od katerih je najpomembnejši kip »Noriškega vojaka«. Razen tega je v muzeju cela vrsta drugih rimskih predmetov, izmed katerih naj omenim samo bogato zbirko antičnega denarja.

Težki časi so se začeli za Celje s preseljevanjem narodov v 5. stol. Ugodna prometna lega je bila sedaj za mesto usodna. Mesto je bilo večinoma porušeno; samo prav skromni ostanki in redko prebivalstvo je počakalo Slovence. Ime Celje, ki se je ohranilo do danes, dokazuje, da Slovenci preteklosti vendar niso popolnoma uničili. Savinja, ki je v rimski dobi tekla severneje in se stekala v Voglajno blizu cerkve sv. Maksimilijana, je v sledečih stoletjih pokrila Celejo z en meter debelo plastjo proda. V tej poltisočletni dobi ne slišimo o Celju nič. Šele v 12. stol.

naletimo zopet na pisano ime Celje, ki se je pa v kratkem vedno česče omenjalo. Zakaj 1322. so po izumrtju takratnih celjskih gospodarjev Vovbržanov podedovali obsežna posestva v Saleški in Savinjski dolini s Celjem do tedaj malo pomembni Sovneški gospodje, imenovani tako po gradu Sovneku pri Braslovčah. Svoj grb — rubinast ščit z dvema bisernobelima progama so združili z vovbrskim — kot nebo moder ščit s tremi zvezdami. Iz Celja so širili novi celjski gospodje posest na vse strani — po Štajerskem, na Kranjsko, celo v Prekmurje in Medžimurje. Že v 14. stol. daleč naokrog ni bilo velikaša, ki bi se lahko s njimi kotal. L. 1341. so postali grofje celjski. Odslej so iskali širšega torišča za politično udejstvovanje. Stopali so v rodbinske zveze z bosensko in srbsko dinastijo. Grof Herman II. je postal tast cesarja Sigmunda, ki mu je rešil 1396. življenje v bitki pri Nikopolju. Zato ga je cesar bogato obdaril. Celjan je dobil Varaždin, Zagorsko grofijo, Medžimurje ter postal slavonski ban. Po Ortenburžanih pa so 1420. podedovali Celjani še njih posestva na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem. L. 1436. je cesar Sigmund celjske grofe poknežil. S tem so dobili svobodno rudarstvo, svoje sodstvo, pravico do kovanja lastnega denarja. Če so bili Celjani doslej podrejeni Habsburžanom, so jim sedaj postali enakopravni. Radi tega je med obema rodbinama prišlo do vojne, v kateri pa niso mogli doseči Habsburžani pomembnejših uspehov. A v sledečih letih je prišlo do usodnega spora z ogrsko velikaško rodbino Hunjadijev, ki so jim tudi postali Celjani nevarni tekmeči. Ulrik Celjski je Hunjadije potisnil v stran ter postal namestnik mladoletnega ogrskega vladarja Ladislava. Spor z rodbino Hunjadijev je dosegel višek 1456., ko je padel Ulrik Celjski kot žrtev zarote v Beogradu. Z njim so izumrli Celjani takrat, ko so bili na višku svoje moči. Njih posest se je razdelila po daljšem boju. Vdova Katarina je dosmrtno obdržala Krško z letno rento, njen poveljnik Vitovec je postal

Glavni trg v Celju, kjer se to razvijal glavni del programa celjskega tabora.

grof zagorski, a glavni delež je pripadel Habsburžanu cesarju Frideriku, ki je večino posestev razdelil. Mesto Celje, ki je bilo tako tesno spojeno s celjskim rodом, je obdržal zase.

Najvidnejši ostanek srednjeveškega Celja je brezdvomno Stari grad, ki se strmo dviga tik nad Savinjo. Iz grajskih razvalin se visoko dviga Friderikov stolp — imenovan po nesrečnem grofu Frideriku, ki je bil tu zaprt, ker ni ubogal strogega in brezobzirnega očeta Hermana II. Če se vzpnemo na vrh stolpa, šele vidimo, kako mogočen je moral biti ta grad v srednjem veku. Uničil ga je deloma zob časa, deloma pa človek, saj je nekaj časa v 19. stol. služil grad celo za kamnolom. Celjski grofje že od 1400. niso stanovali gori, marveč so se takrat preselili v novo sezidan grad v Celju, ki je stal tam, kjer je danes vojašnica Kralja Petra. Obdan je bil s posebnim obzidjem in jarkom. Tu so kovali načrte, ki so jih znali tako spretno uresničiti. V času največje moči sicer niso bili tu stalno naseljeni, a Celja tudi takrat niso zanemarjali, saj so ga 1451. povzdignili v mesto. Takrat so začeli graditi obzidje, ki je bilo dograjeno šele po izumrtju Celjanov. Še danes se vidijo prav lepo ostanke obzidja z Masarykovega nabrežja ob Savinji; cela vrsta hiš se naslanja na to obzidje, ki ga je mogoče ugotoviti že od daleč pri stavbah brez ometa. Štirje stolpi — deli nekdanjega obzidja — so se ohranili do danes (Razlagova, Cankarjeva, Vodni-

kova ulica). Pri vhodih v mesto so bile nameščene mitnice; ena je stala nasproti Narodnega doma na mestu, kjer je danes hišica, ki ima na zunanji strani celjski grb z letnico 1540., druga je bila poleg kapucinskega mostu, a tretja na križišču ceste Kralja Petra in Vodnikove ulice. Dobrih štiristo let je obdajalo obzidje mesto; v začetku 19. stol. so ga pa začeli podirati ter hkrati zasipati jarke okrog njega; na enem od teh je deloma zgrajena današnja Cankarjeva ulica.

V dobi celjskih grofov sta zrastle tudi cerkev sv. Duha in sv. Maksimiliana, medtem ko sta farna cerkev sv. Daniela in minoritski samostan z Marijino cerkvijo še iz časov Vovbržanov. Spočetka romansko farno cerkev so Celjani razširili v gotškem slogu v triladijsko stavbo; prizidali so tudi gotško kapelo Treh Kraljev (sedanja kapela Matere božje sedem žalosti). Pozornost vzbujajo nagrobni spomeniki tako znotraj (spomenik škofa Hermana iz celjskega rodu ter viteza Andreja Hohenwarta), kakor tudi na zunanji strani cerkve, kjer je bilo nekoč pokopališče. Strop pa krase dragocene freske, ki jih je nedavno restavriral konservator dr. Stele. — Marijina cerkev je bila nekdanj zvezana z minoritskim samostanom (današnje staro okrožno sodišče. Danes je okrožno sodišče nastanjeno v »grofiji«, ki vzbuja pozornost radi številnih arkad; znana je pa ta stavba daleč naokoli radi poslikanega stropa v dvorani; umetnina je iz

17. stol., restavriral je sliko 1927. akad. slikar Sternen). V Marijini cerkvi so pod glavnim oltarjem imeli celjski grofje svojo grobnico. Tu so pokopali tudi truplo zadnjega Celjana Ulrika. Pri prezidavanju so grobnico odprli ter shranili lobanje za velikim oltarjem.

Z izumrtjem Celjanov je minula slavna doba Celja. Mesto samostojnih ponosnih knezov se je nastanil v spodnjem gradu upravitelj vladarjevih posestev. Šele za Marije Terezije je malenkostno zrastel politični pomen mesta, ko je postalo sedež okrožnega urada, čigar ozemlje je segalo od Save do Drave. Sredi 19. stol. je Celje tudi to izgubilo. Sicer je pa Celje v tej dobi doživljalo isto usodo kot ostala mesta na slovenskih tleh. Moralo je odbijati turške napade, kmečki upori so razburjali meščane. Luteransko gibanje je tudi dobilo ugodna tla. Celo Primož Trubar je deloval nekaj časa kot kaplan pri Sv. Maksimilianu. Protireformacija je prebivalstvo kmalu pokatoli-

čnila. Šolstvo se je ugodno razvijalo. Marija Terezija je ustanovila glavno šolo, že l. 1808. jo je sledila gimnazija. 19. stol. v katerem se je začela dvigati med Slovenci narodna zavest in smisel za umno gospodarstvo, je tudi v Celju zapustilo sledove trajne vrednosti. V narodnem oziru so se tedaj Slovenci kmalu dobro izkazali. L. 1848. je bila ustanovljena narodna garda, ki na poziv Nemcev ni hotela nastopiti proti Jelačiču. Že tedaj so začeli delati za narod tudi s pomočjo tiska. Krepko se je postavilo slovensko meščanstvo po robu umetnemu ponemčevanju v drugi polovici 19. stol. s tem, da je ustanavljalo narodna društva. Istočasno se je pa tudi gospodarsko osamosvojilo s snovanjem lastnih hranilnic. Z vztrajnim delom je bilo doseženo, da je v Celju slovenski živelj že v predvojni dobi številčno rasel, medtem ko so bili Nemci že takrat v upadanju. Povojna doba je številčno razmerje obeh narodnosti temeljito izpremenila.

Celoten pogled

na Celje.

Velikonočni odmev

Hvastja Franc

*Iz dalje priplaval glas je zvonov,
vriskaje čez vzdramljeno zemljo je šel
v kipeče zelenje je trate odel
stvarstvu je nosil tih blagoslov.*

*V jutru je ranem planil iz lin,
trkal na srca, duše majal,
svetu je klical: »Kristus je vstal,
otresi prahu se, zemeljski sin!«*

*Še v moje srce je vriskov natrosil,
v njem razbohotil pomladi utrip,
da sem zavzet ves glasu prisluhnil,
ki je vabil in prosil me: »Vstani še ti!«*

Da sem ...

Ivan Ogrin

*Da sem jaz ptič,
bi ti drobno žgolel
in s pesmijo sonca
in dišeče pomladi
bi tvojo dušo ogrel.*

*Da sem drevo,
bi svojo krono razpel
in z bohotnim cvetjem
in s skrivnostnim petjem
bi tvojo dušo objel.*

*Da sem nebo,
bi ti zvezde prižgal
in tisoč biserov
bi sleherno noč
na tvoje steze nastlal.*

Kresovi

Ivan Camplin, Maribor

Kresovi na bregovih so prižgani v mračnem spomladnem večeru. Na nebu so zvezde posejane kot prve snežinke na zimski poljani ... Zemlja bi rada nebesa dosegla, čas in večnost bi se poljubila rada — kako silno je švignil oni kres tam najdalje. Je morda sovraga opazil, ki v hitrem pohodu bi zemljo zasedel rad našo in ljudstvo pritisnil z mogočno roko? Je Turek rdeči vstal iz že davno pozabljene prošlosti? Plavajo lahni ti jezdeci spet bliskovito kot strašni hudournik?

Nobene bojazni! Ni stari nasprotnik vstal iz globkih grobov — Ne bo plenil on nikdar več naših domov — Kresovi ti mirni velikonočni so ognji — »Joj,« vzklika glas kakor otroški — »so ognji to stražnikov, ki bi nas radi morili, betlehemske otroke?« — Glas žene, kako je boječ: »Bo spet prvi apostol zatajil najglobljega Učenika?«

Ne boj se, otrok; mati, ne trepetaj! Naši ognji so ognji betlehemskih pastirjev. Mi stražimo skrbno Mater in Dete, v našem varstvu bo mirna hiša Njegova, božji hram — Glej, kako zvonik poljublja odsvit našega kresa ... Obzorje se skuša razsvetliti, tema bi najraje zbežala, in zvezde bi rade bile kot kresovi ... Vse rado bi znanilo jutro Vstajenja —

Zakaj to mogočno grmenje; so strelji sovražnih topov? — Ne, to so glasniki, da pride Bog — Človek iz teme grobov — To daljni odmev je potresa, ki vstal

bo, ko prišel On sodit bo žive in mrtve, ko jokali bodo vsi narodi —

Kaj pa to lajanje tolikih psov? — To naš je simbol svetopisemski: Nismo mi nemi stražarji, mi budni klicarji smo v križarski vojni —

Megla srebrna doline pokriva: kot bila bi vojska belih angelov tu, tovarišev tistega, ki je ženam naznanil Vstajenje — Mi bomo stopili z bregov in roke podali tej silni nebeški vojski, mi trdno bomo zvezo sklenili z nevidnim, toda silnim svetom —

Na nebu zvezde žarijo, na bregovih kresovi gorijo: To je sveta noč, velika noč, v njej moč najsilnejša, skrivnost najobilnejša: »Vstajenje Gospoda našega Jezusa Kristusa po Telesu« — Dan vstaja, sonce prihaja, božje Sonce: Hostija v povzdigovanju po izpremenjenju — Mlade roke so se dvignile, sklenjene v molitvi k Njej, v prisego so se iztegnile k Rešnjemu Telesu — Dan je prispel v poldan, zatona ne bo!

Kresovi na bregovih so prižgani v svetlem poletnem večeru. Ob ognjih utrjeni mladi — kakor klicar v puščavi, Janez Krstnik — Skrivnostna ivanovska, kresna noč ...

Vse v velikem pričakovanju, vse nemo moli: Predhodnik Gospodov, vodi nas za Njim — Mi bomo sledili kakor mogočna urejena bojna vrsta, da dosežemo zmago v največji temi s silnim svetom hudega ...

Romanopisec

Francè Kunstelj

»No, greš zdajle?«

»Kam?«

»Hm, kaj ne veš, da sva se že oni teden zmenila?«

Pozabil sem. Nisem se brigal za tako malenkost, najbrž sem mu nevede obljubil, da bom šel.

»K romanopiscu vendar!« mi je prezirljivo dejal in se skoraj razhudil, češ, da mi ni nič mar. Šele zdaj sem se spomnil, kam me sili.

Nedeljski popoldan je visel nad trgom. Vreme je bilo pusto. Silil se je puhast sneg, pa je bilo premrzlo, da bi se spuščal v večjih kosmih.

Zavila sva mimo visokega tovarniškega poslopja na pločnik in že sem moral dati njemu prednost, kajti krenil je po ozki stezi za hišo, ki se mi je zazdela tako majhna in neznamna v tej skupini, da je skoraj opazil kmalu ne bi. Mislil sem, da bo pritisnil na kljuko težkih vrat, pa je zavil na lesene vegaste stopnice, kakršne vodijo pri nas na išpo. Previdno sem stopical za vodnikom skozi napol temno podstrešje. Zadišalo je po mokrih cunjah, ki so se sušile na opasivnici. Zamrzlo je bilo perilo kakor suha skorja, ko sem sunil z glavo v rjavkasto rjuho ali kaj je bilo. Tamkaj za stražo je ležalo nekaj starih in zaprašenih zavojev, strganih knjig in polomljenega orodja.

»Pazi no!« me je sunil, ko sem se ujel ob močan tram, toliko da nisem telebnil na nos.

»Ali potrkam?« me v zadregi vpraša, ko že oprijemlje zvito kljuko.

»Kaj tule kvartira?« O, Bog se smili! Mislil sem, da je tu kaka kašča, ne pa dom — literata. Nehoté sem se spomnil na Kettejev in Murnov kvartir gori na podstrešju stare ljubljanske cukrarne, kjer sta prezebala in kovala slovensko besedo.

Potrka. Zalostno zategnjeni »naprejš« se utrga od nekod. V tečajih je ostro zavililo, ko sva odpirala. Neznosen duh kakor iz sobe neoskrbovanega bolnika nama je udaril nasproti.

Tisti hip se je vzdignil tam ob oknu, golorok in v strganih copatah je bil. Kako se je spremenil teh sedem let, kar ga nisem videl, da bi ga skoraj več ne prepoznal. Včasih je bil ves živ in razigran, nagajal je, kjer je le mogel: učiteljico, pa tudi nam, ki smo ga zavidali za njegove spretnosti, skoraj akrobatske nastope in gibčne geste. Toda ko so mu začeli dopovedovati, da je malo prikrajšan tu

notri, tedaj pa — kot bi ga do smrti razžalili. Nič več ni zahajal v našo družino, tudi v šolo se je malokrat prikazal in še tistikrat molčečen, sam zase in čudno nas je začel gledati kakor zločinca. Odtujevali smo se mu tudi mi. Nekoč je prišla z njim mati, govorila z učiteljico, — objokana je bila, pa nismo zvedeli, kaj je bilo. Kar na lepem si je nekega dne za tem izmislil, da je sredi pouka vstal, siknil kakor razkačen »z bogom« in od tistikrat ga nismo več videli v šoli. Pozneje smo zvedeli, da služi za pastirja pri nekem bogatem posestniku.

Seveda naju je hitro pozdravil, toda silno nerodno je bilo videti, da se mu je zdelo, ko sva prišla, čeprav naju je sam povabil. Njegov brat, velik in zalit fant sedemindvajsetih let, je stonel ob trhli mizi. Majhna sobica je bila očitno pretesna za štiričlansko družino. Dve postelji, velika in mala omara, zarjavel štedilnik, nekaj ostale navlake, na dolgočasnih sivih stenah pa par starinskih nabožnih podob — to je bilo vse bogastvo družine.

Na levo oko je oslepel, z desnim je pa neprestano pomežikoval, kakor bi ga peklo. Beseda se mu je zatikala kakor jecljajočemu otroku, boječ in sramežljiv je bil, kot da mu ni bilo prav, da sva prišla na obisk, a na tistem se je pa morda le veselil, češ, ta dva hodita v šole, jaz pa ne; se bosta zato še bolj čudila, kako zmorem kaj takega.

»No, kje pa imaš? Le pokaži!« ga je spravljal brat iz zadrege. V rahel nasmeh so mu uhajale prevečlike ustnice, v obraz je živo zagorel, ko je potegnil iz predala debel škricljast papir in ga nerodno razvijal, da je počasi z njim pokrnil celo mizo. Pa še enega je privlekel, za polovico je bil manjši od prejšnjega. Na obeh straneh je bilo kolikor mogoče na drobno in na tesno čez in čez počeckano, ob desnem robu, razcefrano natrganem, pa tu in tam obledelo od sonca ali pa polito s kavo.

»To je tisti roman?« sem z zanimanjem silil v velik rokopis.

»Eh, saj ni nič!« se mi je kakor obsojenec opravičeval in si gladil košate lase.

Tisti hip je vstopila postarna ženica — kakor naša potovka. Bila je mati. Še danes ne vem, zakaj se nama je tako resno opravičevala, češ, da prav zdaj pride od večernic, ko je pri sinu tako važen obisk. Tudi ona je vedela, da bova prišla. Plaho, na prav po

cankarsko opisan način je prisluškovala nasemu pogovoru.

Sedla sva na njeno prigovarjanje na zgledje postelje, kajti poslušati bo treba dolgo, je dejala ljubeznivo. Pa ni hotel brati, zato mu je brat vzel liste in povzel v čistem šolskem tonu:

Na obalah Poketonskega jezera. Roman v ? delih. Prvi del. Prvo poglavje. (Pozneje sem videl, da je bilo pisano res vse v eni vrsti z vsemi naslovi, podnaslovi, odstavki, brez ločil, samo tu in tam pika.) Poglavar roparske tolpe Cipi je slonel ob pečini in gledal proti gradu. Še nocoj bomo šli, je razmišljal in pridrveli so skupaj trije iz njegove tolpe, za njimi pa še ostali. Ali ste pripravljeni, da bomo napadli to noč grad? Pripravljeni, mu enoglasno odvrnejo oboroženi možje. Tudi junak Toto je stal sredi med njimi in pritrtil. V noči je sijala debela luna. Res so napadli. Cipi se je skrtil za visok grm in čakal, kdaj bo treba mahitati s težko korobačo po grajskem hlapcu, ki je imel puško ... itd., itd.

Samo na kratko naj povem nadaljni potek: poglavar Cipi (Bogve, kako si je izmislil tako imenitno ime!) je zmagal, dal zažgati grajsko trdnjavo, a v bojnem metežu so sovražnikovi hlapci vrgli čez obzidje njegovega sina Tota (on je pisal Toteta), ki se je čudežno ujel ob strmi pečini in se rešil... Krasno sončno jutro je bilo. Cipi gleda na mrtvo pogorišče in se veseli plena. Konec. Začetek drugega poglavja... (Dalje ni bilo več pisano.)

Ko je brat bral, ga je večkrat ustavil, pripomnil to in ono, večinoma po nepotrebnem, a z vidnim navdušenjem, ko je videl, s kakšnim zanimanjem slediva. A komaj je končal, se je oglasila še mati. Tam ob štedilniku nekje je čepela. Spoznal sem, da ji je bila znana že skoraj vsaka beseda in stavek, ob dolgočasnih dneh je prosila, da so ji brali naglas. Še enkrat je na kratko povedala zgodbo in nekaj prizorov, zlasti tistega o rosnem jutru, je skoraj dobesedno še enkrat opisala.

»No, zdaj pa še naprej povej, kako so šli nad drugi grad, kako so jim tam komaj ušli, ko jih je pes izdal!« je začela in pripovedovala je skoraj sama nevede vso zgodbo, ki še ni bila na papirju, le sem ter tja ji je kaj pojasnjeval in dodal. Vsi trije so že vedeli, kaj bo prišlo še v rokopis.

»Koliko si pa že knjig prebral?«

»Samo enkrat mi je prišla v roke, ko sem služil pri... Gospodarjev sin mi jo je prinesel, pa ni bilo notri zame. (Pri teh bese-

dah se je boječe ozrl na mater in ujela sta se z očmi.) Tako čudne stvari o puncah, pa ne vem, kaj še; nisem mogel naprej; vse skupaj sem pustil, od takrat pa nobene več!« Skoraj vzkipel je ob koncu.

»Zdaj sem doma, nimam drugega dela, nazimo tako ne bo nič. Še ta (pokazal je na brata), ki je že sedemnajst let po svetu, je letos prišel ob kruh.«

Mati je vsako njegovo besedo s preudarkom spremljala in pritrtila. Videlo se je, da ga ima pač najrajši izmed vseh.

»Kdaj si pa začel misliti na roman?«

»Ko sem služil za pastirja. V šoli... eh!« Zamahnil je z neokretno roko, kot bi se hotel otresti neke hude misli, tudi glas se mu je spremenil.

»Ko sem pasel na senošetih — ali sem imel živine! — tam pod gozdom. Sam sem bil in sem zmeraj razmišljal. Ali je bilo lepo, ko sem tako mislil...«

»Kaj boš pa s tem...«

Prekinil me je, ne da bi vedel, kaj sem ga hotel vprašati:

»Zdaj mi je pa papirja zmanjkalo. Bom moral kupiti debel zvezek, če imajo še take, kot so jih včasih prodajali. Potlej bom pa vse na lepo prepisal.«

Tisti hip se je nenadoma široko zasmeljal, a takoj se je spet zresnil. Šele tedaj se mi je posvetilo, ko me je tovariš sunil s komolcem; da se mu res nekoliko pozna tista bolezen, o kateri so včasih pravili, da ga napada.

Zasmilil se mi je revež. Sam nisem vedel, kaj bi dejal...

Zalosten mrak se je prikradel v sobo. Zapihalo je od nekod semkaj proti mizi. Šipa nizkega, dimastega okna je bila v kotu razbita, tam skozi je pihalo. Začutil sem mrzlo v noge.

Obljubil sem, da bom prišel še kdaj povasi, če prej ne, pa ko bo roman končan, takrat pa za gotovo. Stisnil sem mu nekaj dinarjev. Boš imel za zvezek, sem dejal. Z veseljem jih je zgrabil. Mati je pa silila vame, češ, dajte no, kaj bi dajali, saj ni prosil. Pa se ji je le dobro zdelo, ko se ji nisem dal ugnati, da bi denar vzel nazaj.

Čez nekaj dni sem naletel v trgovini na tistega romanopisca. Predstaviti sem ga hotel štacunarju in mu povedati, kaj vse sem slišal o njem, da piše in tako naprej... pa — fant je kakor v jezi povsili obraz, pikro zahteval tisti zvezek in takoj brez pozdrava odšel... Zal mi je bilo, pa kaj sem hotel. Za tisti obisk mi ni bilo pa še nikoli.

Večer

Ivan Ogrin

Lagoden mrak že razprostira
široka krila nad vasjo.
Pastir za zarjo se ozira,
ki bežno tone za goro.

Skoz okno siromašne koč
dremotna luč zasveti v mrak.
V zibelki drobno dete joče,
ženica daje mu poljub gorak.

V temino tiho se oziram.
Cvetočih trat, livad opoj
mi pljuska v lice. Joj, umiram
v prelestnem miru jaz nocoj! ...

Knjiga vseh knjig

Peter Križman

Prijatelj, saj mi ne boš zameril, če ti danes povem nekaj, kar brez dvoma že veš. Bojim se namreč, da je s teboj tako, kakor je z nami vsemi tolikokrat. Marsikaj vemo, pa premalo cenimo, kar vemo, in se le od časa do časa zavemo velike važnosti nekaterih stvari, ki se nam zde brezpomembne in malenkostne. Nekaj podobnega, tako mislim, je s Svetim Pismom. Kajne, saj veš, kaj je Sveto Pismo. Neke stare knjige z lepimi nauki, ki nam jih vsako nedeljo na prižnici berejo. Prav imaš, saj je res kaj takega. A če je to vse, kar veš, ti na uho povem, da je to zate skoraj premalo. Zato sem ti pa rekel, da veš in ne veš. Nič hudega, saj se bova prav o tem danes pomenila.

Katoliška Cerkev je nezmotljiva učiteljica svete vere, razsvetljuje in vodi jo Sveti Duh. Vendar Cerkev ne prejema verske in npravne resnice neposredno od Boga, ampak iz dveh virov, v katerih je ohranjeno božje razodetje. Ta dva vira sta Sveto Pismo in ustno izročilo.

Sveto Pismo je zbirka tistih knjig, ki so jih napisali od Boga poklicani in od Svetega Duha navdihnjeni pisatelji in ki jih sveta cerkev priznava za božjo besedo. Sveto Pismo se deli na knjige Stare in Nove zaveze. Knjige Stare zaveze vsebujejo vse, kar je Bog razodel od začetka, to je od stvarjenja sveta

pa do Kristusovega prihoda; knjige Nove zaveze pa vsebujejo razodetje božje po Kristusu in njegovih apostolih.

Edino sveta Cerkev je tista ustanova, ki nezmotno presoja, katere knjige smemo imeti za Sveto Pismo, ker jih je samo ona prejela od apostolov kot pravo božjo besedo in Cerkev sama je te knjige vedno dobro razlikovala od drugih knjig. Vse čase je Cerkev tem knjigam pripisovala veliko vrednost in jim izkazovala veliko čast, čitala jih je pri službi božji in skrbela, da so se nepokvarjene ohranile do današnjega dne.

Vesoljni cerkveni zbor v Tridentu je svečano proglasil za svete knjige tiste, ki jih je Cerkev že od nekaj priznava in ki se nahajajo v zbirki takomenovane »Vulgate«, t. j. v »ljudski zbirki«. Ta zbirka obsega vsega 72 knjig, od teh jih je 45 iz Stare zaveze, 27 pa iz Nove; dele se pa v zgodovinske, poučne in preroške knjige.

Glavna vsebina Svetega Pisma je pojem o Bogu. Potem pišejo o Odrešniku, o angelih, o neumrljivosti duše, o padcu in o odrešenju človeštva. Tu je temelj vsake verske resnice, tu je temelj pravega krščanskega življenja. Iz teh »načel« (oprosti mi to besedo!) kristjan gleda na bistvo vidnih in nevidnih stvari.

Pisanje svetih knjig je podobno zdaj šumljanju tihega gorskega potoka, zdaj šumu silne in hitre reke, zdaj spet grmenju mogočnega slapu. V Svetem Pismu najdemo polno krasnih prizorov iz življenja vzhodnih narodov, lepih prispodob in sveže, nepokvarjene božje narave, zanosnih misli za učenjaka in preprostega človeka, očarljivih pesniških izlivov v himni Stvarniku in stvarnem. Te knjige se pač ne dajo primerjati z nobeno od »knjig«, ki jih vsak dan čitamo. Knjige največjih svetovnih učenjakov niso dosegle Svetega Pisma, s tako lahkoto in prepričevalnostjo rešujejo najtežja življenjska vprašanja. Tudi nobena leposlovnja knjiga še ni dosegla Svetega Pisma, tako pristno in živo opisuje naravo. Znana so dela Homerja, Virgila, Danteja, Shakespearea, Göthea, a svet prizna, da jih Sveto Pismo daleč prekaša. Sveto Pismo je neusahljiv vrelec modrosti, iz kakršnega se vsak dan napajajo vsi človeški rodovi kakor jelen pri mrzli studenčnici. Sveti Pashal je rekel, da je Sveto Pismo čudež neizmernih, veličastnih in vzvišenih stvari, ki pa so napisane čudovito preprosto in naravno.

Tako, prijatelj, mislim, da sem ti nekaj že povedal in da spet veš nekaj več. Na vsak način pa bi bilo škoda, če bi ostala samo pri tem. Tole sem ti prav

za prav mislil povedati: Ali bi ne dobil večasih nekoliko časa in se o tem prepričal. Ne zato, da bi tem besedam verjel, ampak zato, da bi se sam obogatil s tem zakladom. Prepričan bodi, da je bilo Sveto Pismo dano tudi zate in da bi ne bilo prav, če bi darov, ki nam jih Bog nudi, ne sprejemali. Ga nimaš? Težavna zadeva, priznam. Če si korajžen, ga boš sam kupil. Če pa tega ne, ga boš pa že kje dobil. Morda se o tem razgovori z duhovnim voditeljem vašega odseka, pa ti ga bo on kako preskrbel.

Morda veš, da je Sveto Pismo predstavljeno skoraj v vse jezike sveta in da ga imamo tudi v slovenščini. Novo zavezo imamo v krasni, novejši prestavi, stare zaveze pa prav za prav nimamo. Je neka prestava, ki jo je oskrbel nekdanji ljubljanski škof Wolf, a ta prestava je danes praktično skoraj neporabna. Pripravlja se že dolgo let nova izdaja, pa ti res ne vem povedati, kdaj jo bomo dočakali, kajti tu ne gre samo za ogromno delo, marveč tudi za zelo velike stroške, ki so z natisom take knjige združeni. Upajva, da dočakava. Sicer pa, če prečitaš vsak dan vsaj eno stran Nove zaveze, bo že to veliko.

Vzemi, béri! Videl boš, kaj je lepota, kaj resnica, kaj bogastvo, spoznal boš Boga in — sebe.

Janičarji

Franc Žerovnik

Nekoč so naše dežele trepetale pred Turki. Toda hujši kot Turki so bili janičarji. Le-ti so se vzgajali iz dečkov, ugrabljenih v naših pokrajinah. Dečkom so iztrgali iz src krščansko vero, spomin na starše in domovino, ter jih vzgojili v vojake, ki so neusmiljeno plenili po svoji prvi domovini, ubijali brate in sestre, požigali rodne domove, rušili cerkve, v katerih so bili krščeni in lovili dečke, da so iz njih vzgojili nove janičarje, nov strah, novo pogubo za rodni kraj.

Tudi danes napada sovražnik našo domovino, tudi danes hoče sovražnik vzgojiti iz naše mladine janičarje, ki naj ne vedo več za svoj izvor, ki naj porušijo cerkve, v katerih so bili krščeni, porušijo domove in razkrope družine, iz mladine pa vzgoje nov rod sovražnikov vsega, kar nam je sveto. Zdaj se pojavijo tu, zdaj tam. Vseposod pa sejejo seme sovraštva.

Kaj naj storimo mi proti njim? Ali naj mirno gledamo, kako si osvajajo naše domove in sejejo v nje propast?

Ne, tega ne smemo storiti! S tem bi se udeležili njihovega zločina! Stopiti moramo v bran za naše svetinje, za naše domove!

Ne bomo pa jih premagali s silo, temveč le z duhom. Moramo se dobro organizirati, ker končne zmage dosega jo le organizacije. Organizacija pa nam mora biti opora, da dosežemo čim višjo izobrazbo. Čim bolj bomo izobraženi, tem večji vpliv bomo imeli na ljudi. Glavno pa bo, da bomo mi sami plemeniti in dobri. V boju z nasprotnikom nas ne sme voditi sovraštvo, temveč ljubezen do sočloveka, katerega duša je enakovredna naši. Plemenitost bo odločevala predvsem v krajevnem boju. V besednem boju ni vedno zmagovalec tisti, ki je prisilil nasprotnika k molku,

temveč često ta, ki je pokazal več plemenitosti. Ta, ki je spoznal, da je nasprotnik plemenitejši od njega, ga bo spoštoval, četudi ga je premagal. S tem pa bo tudi sam premagan, ker človek je izpostavljen vplivu tega, ki ga spoštuje.

S plemenitostjo in ljubeznijo pa si bomo zagotovili tudi naše najmlajše, ki nikdar radi ne sledijo prenapete, kričave bahače, če jih ti vnemajo za še tako lepe zamisli. Sledijo rajši tiste, ki so plemeniti, veseli, odločni; nje, ki v javnem delu ne poznajo lastni, temveč splošni dobrobit. Če bomo pridobili te zase, bomo odvzeli nasprotnikom janičarje, najboljše borce. Sebi pa bomo lahko vzgojili dobre naslednike, morda boljše, kot smo mi sami.

Boljševiška revolucija – židovska

M. J. Vitko

V tretji številki »Kresa« smo v članku »Židovstvo v komunizmu« očrtali židovske napore, ki stremijo vsi za enim samim ciljem — namreč, da združijo vse vajeti gospodarskega, političnega in kulturnega življenja v židovskih rokah. Omenili smo tudi prav na kratko, da so boljševiško revolucijo v Rusiji vodili židje in je imela torej popolnoma židovski pečat sovraštva in zlobe, kakršno znajo pač razvneti samo židje in od židov plačani agenti.

Ta ali drugi bi utegnil domnevati, da je v ruskem boljševizmu kaj slovanškega. Toda, osnova komunizma in torej tudi boljševizma je brez vsakega dvoma marksizem, saj nam je dobro znano, da so komunisti le veja marksizma, ki se je zaostрила v svojem ekstremu (boljševizmu) v radikalno marksistično stran, medtem ko so menjševiki (druga važnejša veja) ostali bolj zmereni. Oče marksizma je nemški žid Karl Marx, ki je iz popolnoma židovske družine, saj sta mu bila oče in mati žida. Čeprav je vsa družina prestopila leta 1824. v protestantizem, ni židovski duh s tem izginil iz miselnosti Marksove

rodbine; sama Marksova hči se je često sklicevala v življenju na svoje židovstvo.

Židje so se prav močno vsidrili v Rusiji že v carski dobi, saj je n. pr. knez Potemkin, ki je igral veliko vlogo na ruskem dvoru, bil žid. Mnogo židov je pa bilo tudi v Poljski, ki je v dobi pred svetovno vojno pripadala Rusiji. Znano nam je ljudsko štetje iz l. 1895., ki je pokazalo, da je v Rusiji vsega preko pet milijonov židov, kar je bilo v tedanjem času 4% vsega prebivalstva. Že l. 1888. so začeli židje v Rusiji organizirati svojo socialistično organizacijo, ki se je imenovala »Zveza židovskih delavcev v Rusiji in Poljski« in je bila znana bolj po imenu »Zveza«. Važni funkcionarji v njej so bili židje: Kremer, Kosovski, Mutnik in drugi. Veliki prvak in ideolog ruske boljševiške revolucije Zinovjev (po pokoljenju je žid in se je pisal nekoč Radomilski. Zinovjev-Radomilski je žalostno končal v lanskem procesu proti »trockistom«) pravi v svoji zgodovini komunizma, da je ta židovska »Zveza« vodila socialistično stranko in organizirala prvi kon-

gres revolucionarjev, ki se je vršil leta 1898. Za nas je pa važna tudi ugotovitev boljševiškega pisatelja in ideologa Diamantensteina, ki pravi v svoji knjigi o Ljeninu, da se je Ljenin moral večkrat podrediti v svojem delovanju v inozemstvu politiki »Zveze«.

Ko se je socialistična (marksistična) stranka leta 1903. na kongresu v Londonu razbila v dva tabora (boljševike in menjševike), so se židje najpreje sicer priključili menjševikom, a kmalu so spoznali, da tu ni pravega mesta za nje in kmalu jih dobimo v vrstah boljševikov. Pomagali so pri organizaciji boljševizma, kajti sistem celice je njihova iznajdba. Te celice so omogočile židom, da so vršili vrhovno nadzorstvo nad boljševizmom.

Niso se pa židje udeleževali samo v revolucionarni socialistični stranki. Na drugi strani so vodili v carski Rusiji vse gospodarstvo, kajti brez velekapitalistov židov Blochova, Konenberga in drugih, si gospodarstva v Rusiji spleh misliti ne moremo.

Pa tudi v politiki in posameznih strankah so igrali važno vlogo. Dovolite, da izmed strank v carski Rusiji in njihovih članov omenim samo nekatere:

V stranki »starih narodnjakov« sta bila vidni osebi žida Mramson in Nathauson. Z menjševiki so sodelovali: Trocki-Bronstein (pozneje ideolog boljševizma, v novejši dobi pa užaljeni boljševiško-židovski večni potnik in nezadovoljnež), Liber-Goldmann, Gorev-Goldstein, Martov-Zederbraun.

Med boljševiki najdemo poznejše »generale« sovjetske republike, od katerih je pa danes marsikdo že moral »žrtvovati« svoje življenje »bogu« Stalinu, ki čuti, da se z boljševiškim režimom maje tudi njegov »stolček«. Nekaj imen: Jaroslavski-Gubermann, Kamenjev-Rosenfeld, Litvinov-Valach ali pa Finkenstein (kakor bolje kaže! Litvinov je komisar za zunanje zadeve; nekoč pa poklicni ropar, ki so mu posebno prijale pariške banke...), Ljadov-Mandelstamm (danes »trockizma« osumljeni ravnatelj »Malega teatra«),

Radek - Sobelsohn (obsojeni pristaš Trockega), Zinovjev - Radomilski, Sokolnikov-Brillant in številni drugi.

V znani stranki »Kadet« (KD pomeni stranko konstitucionalnih demokratov) najdemo žide: Grusenberga, Hersena, Herzensteina in ostale.

Iz tega je pač razvidno, da so imeli židje veliko besedo v carski Rusiji, da pa so imeli še večjo v socialističnem gibanju. V času revolucije so prav židovski delavci prvi zasedli važna mesta, trge in križišča in popolnoma razumljivo je, da so se voditelji židovskega delavstva tudi postavili na čelo revolucionarnih organizacij. Kalinin sam je 1926. leta rekel, da je v komunistično stranko vstopila velika masa židov in se začela živahno udeleževati, kakor hitro so spoznali, da je popolnoma sigurno, da bo boljševizem prodril v Rusiji.

Ko je bil 15. marca 1917. porušen tristo let stari prestol Romanovih, je bila sestavljena začasna vlada, ki je med prvimi svojimi odloki izdala uredbi, s katero so židje postali enakopravni z ostalimi ruskimi državljani in so lahko kot takšni zasedli važna mesta v upravnih in vojaških službah.

Kmalu najdemo v izvršnem odboru »Sovjetov za delavce in vojake« med 42 člani odbora 20%, v »Sovjetu za kmete« pa 23% židov.

V knjigi »Ruska revolucija in židje«, ki jo je napisal Pasmanik (žid), najdemo na 150 strani zanimivo izjavo: »Po revolucionarnem letu 1917. se židje ne borijo več za svoje narodno-židovske ideale, temveč se bore že kot pravi zastopniki ruske sile.« V resnici! Ko se je jeseni 1917. osnoval vrhovni izvršni odbor komunistične stranke, najdemo v njem te ljudi: Ljenina (po materi žid), Stalina (Georgijec), Trockega (žid), Sverdlova (žid), Urickega (žid), Bubnova (Rus), Džerdžinskega (Poljak), Zinovjeva (žid), Kolontajevo (židinja), Kamenjeva (žid), Lornova (Rus) in Sokolnika (žid). Dva glavna organa tega izvršnega odbora sta bila »Politbiro« (»Politični urad«) in »Vrhovni vojni odbor«. Iz seznama vodil-

nih mož »Politbiroja« razberemo, da so bili njegovi slavni sodelavci: Trocki, Sokolnikov, Zinovjev in Kamenjev, od prvega do zadnjega židje. Med ostalimi so 1 poljid, 1 Georgijec in 1 Rus.

Znano pa je, da je bil vodilni mož »Vrhovnega vojnega odbora« Trocki, ki je žid. Tako lahko mirno trdimo, da so bile tri najvažnejše institucije, ki so izvedle revolucijo v Rusiji, v židovskih rokah.

Tudi »Kominterne«, o kateri smo že obširno pisali, so se hitro polastili židje. Tako najdemo na vodilnih mestih Zinovjeva, Feliksa Kohna, Radeka, Kolontajeva in druge. V upravi »Kominterne« so pa bili znani madžarski revolucionar Bela Kuhn (Abram Kohen), Mannilski, Rafes in drugi.

Zamisel »Čeke« in njene naslednice GPU je tudi židovska. Na vodilnih mestih najdemo Urickega, Jagodo (pозnejši vodja »GPU«-ja; danes zaprt, ker je osumljen »trockizma«; po zadnjih vesteh »umrl«) in ostale žide.

Ko je Ljenin ležal na smrtni postelji, ga je zamenjala na oblasti znana »trojka«, v kateri najdemo žida Kamenjeva in Zinovjeva ter Georgijca Stalina. Ko je bila pozneje ta »trojka« razširjena v »čtvorko«, je prišel do oblasti žid Karl Radek. Tako, da so Rusiji vladali trije čisti židje in eden Georgijec-Azijat. Pa tudi v vladi najdemo že leta 1931. med petnajstimi komisarji šest židov.

Tako je bilo z revolucijo v slovanski Rusiji. Boljševizem in revolucija v Rusiji je domena židov. Zakaj? Po resnem in dobro premišljenem prevdanku židovskega mesijanizma, ki hoče zavladati svetu. Načini in sredstva, kako priti do oblasti, so postranskega pomena — le da služijo židovskemu idealu in cilju, ki je kratko izražen z besedico — **nadoblast!**

Vsem onim pa, ki so v revoluciji v Rusiji gledali »silno ustvarjalno moč« ruskega duha, naj bodo ta dejstva v premišljevanje in odgovor obenem.

Velika pravda

Povest iz Hoste. Napisal Joža Vovk. — Nadaljevanje.

Od Ovsiš po spodnji poti na Češnjico je pol ure hoda. Za gospoda Janeza, ki je že v letih in malo več ogleduje, tudi s kom govori, če ga sreča, je daleč tri četrt ure. Strmo ni, le Lazarjev breg je in iz Spodnje mlake na kraj polja je nekaj brega, a človek ga komaj opazi. Svet je tak, da je pač breg in zdi se ti, da drugače biti ne more in da je celo prav tako.

Na semanjo nedeljo je bilo lepo jutro in na Češnjici je zvonilo z obema. Gospod Janez, ki je šel maševat, je stopil na kraj polja in še preden je zagledal cerkvico svetega Tomaža, je nejevoljno otrnil z glavo. Po bregu se je bil zasopel, ob telesu je začutil toploto in to mu ni nič kaj dobro delo, kajti dobro je videl svoj izdih, meglast je bil kakor bled dim. Zjutraj je že mrzlo, jesen se nagiba seveda, saj je že Tomažev semenj in turščni kupi so se začeli.

Pri znamenju sredi polja postoji. Brevir dene v žep in pogleda žalostno Marijo. Na jok se drži žalostna in kviško gleda, roke ima sklenjene. Bog ve, kdo je to podobo naredil in ji postavil znamenje, da Marija zdaj varuje polje in prosi za dež, za sonce, za vse češnjičane.

»Ne čedijo,« zamrmra gospod Janez in gre naprej. Videl je v znamenju suhe rože iz rdečega papirja, že vse oprnele. Na leta so morebiti že tule in nikogar ni, da bi jih vsaj ven zmetal, če že novih ne prinese. »Ne menijo se več za to, nagajati pa znajo. Tožarijo se. No — da se le med seboj ne.«

Potem je šel po bližnjici čez Rožmanov vrt, mimo Jamice k cerkvi, ki stoji na bregu, na sredi med kajžami in kmeti, na najlepšem mestu. Od tam se vidijo vse gore, Jamnik, Mali vrh, Kamna gorica, dobravski zvonik in s Prezrenj nekaj hiš.

Cerkev je bila že polna in gospod Janez je maševal. Zvončkalo je in peli so, postajalo je vroče in gospod Janez se je potil pred oltarjem. Boga je prosil za mir, za ljubezen v svoji fari, za vse ovčice, posebno za češnjiško sosesko. Tožarijo se, le eden prav za prav in zdražbo dela med mirnimi. Na vse je pomislil, tudi na tiste, ki jih je zadnje leto pokopal in na tiste ni pozabil, ki bodo h krstu prinesli, tudi tistih se je spomnil, ki so od doma šli in jih ni več nazaj.

»To knjigo pa pod streho nesi, je ne bomo več rabili. Novo bomo imeli, kadar bo spet maša,« je dejal gospod Janez staremu cer-

kovniku, ko je prišel spet ves moker v zakristijo. »Pa rož mi drugič ne navleci toliko v cerkev.«

Gospod Janez je šel ven, cerkovnik je pa debelo gledal za njim. Prijel je knjigo, čudil se in jo dejal v predal, kjer je bila že vse čase, kar cerkovnik pomni.

»Le kaj vse našemu gospodu na misel pride,« je vzdihnil cerkovnik.

Takrat se je gospod Janez že spustil po bregu čez vrt, proti starim češnjam in zavil proti Bizjaku. Vselej se je oglasil pri njem. Bizjak je bil ključar in tako ni nikoli šel brez vzroka k njemu. Včasih je to nedeljo šel v semenj, ko je živel še stari Bizjak, zdaj se je pa že nekako odvadil in je raje doma južinal.

»Pa bomo morali le stekniti nekje novo knjigo,« je govoril gospod Janez že od daleč. »Ta je res že preveč zdelana, kakor škaf brez obroča, vse gre vsaksebi.«

»Za svetega Florijana.«

»Da, takrat sem mislil. Cerkev ima nekaj še naloženega in Florijanovo darovanje od spomladi imamo še. Če drugače ne bo, se pa kaj proda.«

»Tudi dobro.«

Bizjak je povabil gospoda v hišo. Na mizi je čakala steklenica in hleb, a pil gospod Janez mi rad; tako, kozarček, kvečjemu dva; da mu gre brž v noge, se je vselej izgovarjal.

»Pa tožariš se bojda, tožariš?«

Saj je gospod Janez že ves čas na to mislil in če drugače ne more napeljati, mora vprašati naravnost. Bizjak se je tega sicer nekoliko prestrašil, tudi sam je mislil, da bi morebiti gospod začel poizvedovati še o tem, a ni verjel, da bo tako naravnost udaril.

»Ne pridem drugače do pravice.« Bizjak se skuša zbrati, računa sam pri sebi in gleda naprej, kako bo vozil. Strmi v gospoda Janeza, čelo guba in sklene hitro, da z ovinki in izgovori ne bo dosti opravil, ampak bo povedal stvar po resnici in pravici.

»Samo to ti povem, da previden bodi. Da ti ne bodo zraven pravice še kaj drugega dali po vrhu. Potem pa še, da drugih ne tlači v to in jih ne zapeljuj.«

To je Bizjaka tako zbudilo, da so mu zagoarele oči, stresle so se mu ustnice.

»Koga pa zapeljujem?« Čisto mirno je spregovoril. Da ni to gospod Janez, zakričal bi, dvignil roko in padlo bi!

»Kar je prav, Bizjak, kar je prav. Kajžnikov Jur je že spomladi tamle šel pijan domov in mi pravil, da si ga ti napojil in mu prigovarjal, da bi za te pričal. Včeraj sem pa spet takega dobil, da se Bog usmili.«

»Ali za moj denar pije? Tudi vinarja mu nisem dal!«

»Mislil sem. No, saj samo to pravim, da lepo ni, če se tožariš. In še cerkveni ključar si! Saj ti ne odrekam pravice. Lahko jo dobiš na mirnejši, krajši in lepši način. Tožarjenje je pa grdo in nazadnje ničesar drugega

ni, kakor da nastanejo zdražbe med ljudmi. Samo to sem hotel reči.«

V Bizjaku vse vre. Gospod Janez ga skuša pomiriti, delati lepo, počasi in z gotovostjo, a Bizjak vrešči, cepeta, prav nič se ne boji gospoda. To je preveč in pokazati hoče, da ni tak, da bi pred gospodom klobuk v roki vrtil in omedleval. In še to ključarstvo mu očita. Če mu cerkveni ključ v čumnati na vratih vise, ali naj zato pusti in mirno gleda, kako mu grunt raznašajo? In vse zato, ker je cerkveni ključar!

»Čenče, čenče, čenče, ničesar drugega, gospod župnik.«

»Lepo ni to, samo to pravim.«

»Le vsako babo poslušajte, kaj vam na uho pirnese, pa boste še marsikaj zanesljivega zvedeli! Za svojo pravico se bom potegnul, pa če sem stokrat ključar!«

Gospod Janez je odvihral razburjen in nakačen, prsti so mu plesali po zraku, obraz mu je zbledel. Takoj na mostu se je zagledal v tla, samo kolovoze je videl pred seboj in koračil, kakor bi gorelo za njim. Tudi zvonov, ki so peli še dolgo po maši, ni slišal. Nekaj ga je zapeklo v očeh. Pridržal je sapo za hip, umiril korak in spreletelo ga je, kakor da ga je prišla vročica.

»Bog pomagaj, za pravico mu gre, seveda, a taka pravica je mrzla. Ne udari ga, Bog! Ze zdaj je kakor suh list, če potegne veter, padel bo. Ali nisem preveč povedal, ali nisem pretrdo udaril? Ne, pastir sem, tožarili se mi ne bodo, razbegnejo se mi in kdo ve, če mi bo potem gospod Bog še pomagal, da jih polovim...«

Pred znamenjem je spet snel klobuk in se ozrl. Videl je, da je žalostna Marija zdaj še vse bolj žalostna in zdelo se mu je, da ji čez voščenobedi obraz teče kalna solza.

»Naj mene samega zaboli, če sem preveč...« je vzdihnil.

*

Na semajno nedeljo gredo vsi v Rovte. Tam je muzika, pijača, veselje, smeh in mnogo ljudi. Od vseh strani pridejo, tisti, ki so v semenj vabljeni, in tisti, ki niso.

Bizjak je bil tisti dan slabe volje in tudi zato je šel v Rovte, da bi se malo razkadil in pozabil. To bo lahko, kozarec vina bo spil, pogovoril se z ljudmi in vse ga bo minilo. Tako je menil, a v Rovtah kar ni mogel v družčino, nikjer ni imel občanka. Na podu so plesali in tja še pogledat ni šel. Ni bil več tako mlad, povrhu še vdovec — kaj bi se potem silil? Z možmi je pa govoril, a mu kar ni šla beseda iz ust, smeh mu je vselej obtičal za zobmi in noben pogovor mu ni bil kaj všeč. Zato je pa bolj pridno pil, ker je mislil, da bo potem bolje. Tisto, kar sta z gospodom Janezom imela po maši, mu kar ni hotelo iz glave; že je za hip pozabil, pa se je spet spomnil in stistnil zobe. Počasi se je pa le odprlo in začeli so ga ženiti. Naštevali so lepe, bogate, tudi vdove, vse po vrsti in

on se je smejal. Tudi Franco so spomnili in še bolj se je smejal; govoril pa ni veliko. Čemu — saj so drugi dovolj. Da je res najbolj pametno, so mu dokazovali, če se kar France pošteno oprime; koliko stroškov si bo prihranil. Če pa bogata ni, pa nič ne de; brez vsega tudi ni, saj ne pove zdaj, šele potem bo povedala, koliko ima.

Proti večeru je odnekod prikretel Jur že precej nadelan.

»Možje, če mi pa danes ne daste za osminko, pa tudi niste vredni, da imate semènj! Jaz ga nimam!«

»Kaj, ti žena ni nič ocvrla? Oženi se, pa boš za semènj vsaj bob imel!«

»Beži no, tráp!«

Kakor hitro je Bizjak zagledal Jurja, mu je ugasnil smeh. Spet se je spomnil gospoda Janeza in njegovih očitanj zastran Jurja. Sam je začutil bledico na licu. Na mah ga je popadla neka mržnja do tega človeka, ni ga mogel videti, da je vstal in šel ven. Pred vrata je stopil in topo gledal v nastajajočo noč. S poda je vreščala muzika in smeh. Začutil je, da je pijan. Prava reč — zakaj pa bi tudi ne pil! Dovolj je tega, a Jur ne bo žrl na njegov račun, tudi to bo še zvedel gospod župnik!

Naglo se je okrenil in stopil spet v hišo. Ne bilo bi možko, da bi se takole zavlekel in še spregovoril ne, ko pa bijejo po njem! Jur je že sedel in pil med možaki.

»Jur! Jur!« je vpil skozi vrata. Oči so mu zrasle, kri mu je zlezla spet v glavo in lasje so mu padli čez čelo. Zakrillil je z rokami in široko se je prizibal k mizi.

»Fajmošter naj tebi plačuje!«

»Kaj, ehaha, kaj neki ti je pa zdaj fajmošter na poti?«

»Ti, ti! Nažreš se, potem mu pa praviš, da sem te jaz napojil! Kakopak, jutri boš že dohl šel in mu natvezel spet bogve kaj! Kdaj si se pa napil za moj denar? Plačeval bom priče, kajne, plačeval s pijačo? Pljunem na vse, na vse take priče, brez njih bom dobil, da veš!«

»Meša se mu,« so šepetali.

»Pusti ga, pijan je.«

»Nič, on ve, kaj govori.«

»A! V uh me piši vse skupaj, pijmo!«

Jur ni vedel, kaj se je prav za prav zgodilo. Bizjak ga je obljajal, a bogve zakaj? Prisega, prisega! Nemara je zvedel, da je Posavcu obljubil? Da mu je denar dal? Morebiti je bil res prevečkrat pijan zadnje čase? Sema, kaj pa to njemu mar!«

»Koliko si mi pa dal, da me kličeš na odgovor? Za svoj denar pijem, če pijem; gotovo pa ne za tvojega. Tudi bi ne pil, če mi v usta nalivaš! Nase glej, jaz ti nisem ničesar dolžan!«

»Bizjak, daj no mir! Sem sedi in pijmo, saj je semenj danes, kaj se bomo preklali! Na, pij!« je nekdo silil vanj in ga miril, a ni pomagalo, stal je nepremično na oglu mize in tako ostro gledal Jurja, kakor bi ga hotel

z očmi nabosti. Zobe je stiskal, da so se vsi bali; zdaj zdaj bo udaril.

In res je udaril s tako silo ob mizo, da so zazveneli kozarci. »Ne boste me! Ne Posavec, ne fajmošter, ne ti Jur, vsi skupaj me ne boste!«

Obrnil se je, rdeč kot kuhan rak, ves nakačen in razjezan in zaloputnil je z vrati, da je treščilo. Odjadrjal je polglasno govoreč. Nad vsemi se je hudoval, klel je vse po vrsti in hitel proti domu. »Čemu sem vendar šel v Rovte? Nič, prav je bilo, da sem povedal njemu in vsem. Ne dam se nikomur, najmanj pa fajmoštru ali morebiti Jurju! Sem naj pride, pa bo videl župnik, kdo ga napaja!«

Vso pot čez Plaznice mu niso šle iz glave te hude misli, ni se mogel ohladiti in pomiriti. Pijačo je čutil v glavi in samo tega je bil vesel. Nekako zadoščenje nad vsem je čutil, vendar mu pa odleglo tudi za trenutek ni. Komaj je prišel mimo cerkve, je že začel klicati: »Franca, Franca! Odpri!«

Franca mu je prišla odpirat.

Komaj jo je zagledal v poltemi, se je nasmehnil, kakor da je na vse pozabil in odleglo mu je. Franca je prižigala luč, potem je šla po večerjo.

»No, no, mislim, da sem malo pijan!«

»Kaj boš pijan, saj je semenj danes.«

To mu je neizmerno dobro delo, kajti prav zaradi tega mu je bilo kar malo hudo, a zdaj je videl, da Franca ni huda, če je pijan. Pa res, na vse zadnje, če je malo pijan, vendar še nič ni, vsakemu se lahko primeri, če je semenj pa še posebno.

»Saj si šele zgodaj prišel, sem mislila, da se boš dalje časa zamudil. Že sem hotela spat.«

»E! Povedal sem jim svoje in šel! Veš, Jurja napajajo, župnik bo pa potem mene prijemal. Take sem jim namajil, da so kar zijali.«

»Jurja? No, prav si naredil, jaz bi jih tudi župniku drugače povedala. To ključarstvo ti nosi pod nos, ko vse skupaj nič ni. Pusti vse, pa bo mir, kaj se boš pulil z njim!«

»To sem mislil, to! Takoj jutri grem k njemu. Kar naj si poišče katerega, če ga hoče. Kar jutri mi nesem ključe!«

Franca mu je postala tako všeč, kakor še nikoli. Zdaj je živo začutil, kako je prav za prav res samo še ona, ki mu kaj prav dá, ki mu celo pomaga v stvareh, kjer se nima do nikogar obrniti. Njegovo srce še nikoli ni bilo tako toplo in čim jo je pogledal, so se mu ustne nasmehnille in srce mu je močnejše bilo.

»Franca!« je šepnil čisto tiho. Ona je stala pred njim, ni mu upala pogledati v oči, kakor da se nečesa sramuje, vendar je pa dobro vedela, da ima nad njim vso moč in da on ni več gospodar in ona dekla, marveč da je on kakor otrok, ki bi rad nečesa prosil, a se sramuje.

»Franca! Ali mi boš pomagala?«

»Pomagala. Saj ti pomagam.«

»Tako mislim, no, saj veš, da bi mi vselej pomagala.«

»Ne razumem te.«

Čutil je, da sta se v mislih že davno ujela, le da ona hudomušno hodi po ovinkih, ker pač noče naravnost govoriti.

»Tako mislim. Da bi vselej pri meni ostala, da bi ne bila več dedka, ampak —«

Ona molči, pri vsej njeni ženski moškosti je šine v glavo kri in sramežljivo poveša oči. Prav nič noče sama, naj le on najde pot do nje!

»Boš, Francka?«

To je bila prav za prav zaroka brez snubcev, tiha in skrita, za oba tako nepričakovano in spet že dolgo zaželeno, da sta se sama čudila, kako je moglo do tega priti. In sebi se je Lovrenc še posebno čudil. Tako razburkan je bil, krojil je v Rovtah in ne vem s kom bi se bil stepel, če bi bilo treba, zdaj je pa tako mehki in dober, tih in skromnih besedi, kakor da je zdaj pri Franci nek drug človek. In neskončno blažen je bil. Vse bo dobro, vse se bo popravilo, vse bo spet prišlo v stari tir, ko bo imel ženo Franco. Saj mu ona toliko pomaga, toliko dobrih svetov mu da, kakor bi ne mogel noben gospodar.

Prisluhnila sta in se prestrašila. Ali ne gre nekdo mimo hiše? Govorica? Petje! In res je za poljem pel Kajžnikov Jur, ki je šel proti domu. Vsi so vedeli, katero najrajši poje, kadar je pijan.

»Prelepa jeee ovsiška faaaaa...«

Glasovi so se lovili v noč in ugašali nad Dobravami in tja v hribe proti Jamniku. Bizjak je poslušal molče in vstal.

»Jutri grem! Ta sraka se ne bo dolgo drla, ji bom že kljun odščipnil!«

Potem je v hiši pri Bizjaku ugasnila luč. Drugo jutro je res Bizjak vzel v čumnati z vrat ključe, poiskal v miznici neke papirje in odšel. Ker gospoda Janeza ni dobil doma — kuharica je rekla, da se bo šele zvečer vrnil — je vse skupaj položil na mizo in na-

ročil kuharici: »Reci gospodu, da sem tole nazaj prinesel« in je odšel. Šele prav vseč mu je bilo, da je gospod Janez odpotoval, ga vsaj prijemal ne bo. Sicer je pa tako imel namen molče dati in hitro stopiti ven, saj gospod Janez dobro ve zakaj.

Bizjaka so videli, da je nekam šel in so pač mislili, da ne drugam kakor v Radovljico, saj ima zmeraj kak opravke, ker se pravda. Spraševali so Tino, a ona ni vedela nič gotovega. Oklici bodo nemara, oklici...« se je pošalila.

Ko je pa Bizjak prišel nazaj dobre volje, so pa njega samega vprašali.

»Ključem sem mu nazaj vrgel, naj ima vse skupaj, če mu ni vseč.«

»Pa sta se kaj hitro zmenila.«

»Komandiral mi ne bo in mi povrhu še očitil, da pričem podkupujem!« Naglo je šel naprej.

Na vasi je bilo spet, kakor bi psu vrgel celo pleče. Kar verjeti niso mogli, da je Bizjak res šel tako daleč, da je ključarstvo odpovedal.

»Z gospodom se je sprl.«

»Pa tako rada sta se imela.«

»Grdo je to, grdo.«

»Hm, grdo; če pa se vtika v njegove stvari.«

»Saj se bo še z njim začel tožiti.«

»Prav je naredil, čisto prav!«

»Ne gre tako, nak.«

»Bolje je pa še zmerom to, kakor da bi mu gospod ključe vzel.«

»Saj ni tako hudo. Pogovorila se bosta. Še fant in dekle se včasih morata spreti, da se moreta potem imeti še bolj rada.«

»Bogve kdaj se bosta še s Francko sprla?«

»Dolgo ne bomo čakali, gotovo pa kmalu po poroki...«

»Bizjaka še poznate ne. Tak je kakor čebela. Če ga pri miru pustiš, bo dober; če ga boš pa dražil, te bo pa pičil in še sam ne boš vedel kdaj.«

Nekaj žosističnih gesel

NOČEMO OSTATI BREZ DELA,
BREZ DRUŽINE,
BREZ DOMOVINE,
BREZ BOGA!

HOČEMO BITI LJUDJE V VSEJ
POPÓLNOSTI TE BESEDE!

*

NE SUZNI NASLADE, TRPLJENJA
IN STROJEV —
TEMVEČ SVOBODNI IN PROSTI LJUDJE,
LJUDJE, KI DOBRO VEDO ZA SVOJO
SEDANJO IN VEČNO SREČO!

*

DANAŠNJI DNEVI SO TAKO MRAČNI
IN TEŽKI ZATO,

KER SMO IZGUBILI IN IZTRGALI IZ
SVOJIH SRC SVETO LJUBEZEN
DO BOGA IN BLIŽNJEGA!
NISMO STROJI, NE TOVORNA ŽIVINA,
NE LUTKE RAZKOSJA —
TEMVEČ MLADI, GOREČI IN MOZATI
DELAVCI, KI SI V DELU IN VESELJU
PRIPRAVLJAMO BOLJŠO BODOČNOST!

*

PROČ Z VOJNO!
DOL Z VOJNIMI DOBIČKARJI!
MI HOČEMO IN ZAHTEVAMO MIR!
SVETI IN VESOLJNI MIR!
NE MIR MOSKVE — TEMVEČ EDINO
PRAVI, KRISTUSOV MIR!

Zarijo ognji

Janez Tominec

V tih, temni noči Žarek je pozdravil In oko poredno Jaz v zadregi — joj,
se blišči obraz mojo skrivno pot se zabliskalo, ves sem zagorel.
ko žarijo ognji: in se utihotapil kakor prebujeno Da čuvar sem tvoj,
»Toplo je pri vas!« v najbolj skriti kot, je zavriskalo. — kdo naj bi verjel?

Kaj porednica In ko je minil V temni noči zdaj
je napravila: tih nočni čas: mi žari obraz.
Nič! O lepih dneh Ona šla na desno, Berem povabilo:
sva sanjarila. šel na levo jaz. Pridi mimo nas!

Ob ognju

Jože Cukale

Pri vas ostal bom, ubogi, siromašni
popotniki, ker sam sem siromak
in vam, da revež ne more vsak —
zato pozdravljeni! Kot brat vaš prešteva
stopinje trudnih vaših nog, vam raje
zapel bom tisto: »Tam po cesti prašni...«

Ob svitu ognja pesem zagori.
Na usta vseh je tiha radost padla —
po licih svetla solza jim drsi
in se kot biser lesketa.
Kako ste vi vsi mehkega srca,
kar vas je tuja cesta zvalila.

Trije božji fantje

PO J. G. Oberkoflerju Janez Pucelj

(Nadaljevanje.)

Mali novomašnik

Dedič domačije Pankrac Kamenar bo pel jutri novo mašo. Njegovi starši, Bernard in Apolonija, so pošteni in odkriti kmečki ljudje. Njihovi predniki so sezidali okroglo kapelo poleg domačije v čast žalostni Materi božji. Velik papež, tako se bere v nekem pismu, je podelil odpustek vsem, ki obiščejo to kapelo. Bernard in njegova žena prižigata večno luč in plačata vsako leto na petek žalostne Matere božje za mašo z biljami za duše vseh rajnkih Kamenarjev. Svetišče je vir obilnega blagoslova in je bramba proti nevarnostim povodnji in ognja. In zdaj si je Mož bolečin v naročju potrte Matere izvolil enega izmed Kamenarjev za pastirja svoji čredi in za delavca v svojem vinogradu.

Ob uri, ko so tam čez na Beli gorici švigale rakete proti nebu in so pršele kvišku zelene, modre in rdeče zvezde in sta mahoma zasijala domačija in kapela v bengaličnem ognju, so klečali v kapeli novomašnik in njegovi starši. Možnarji so grmeli. Zvoki muzike so plavali skozi polmrak. Novoposvečeni je podelil očetu in materi prvi blagoslov. Apolonija je sklonila glavo. Zgrozila se je pod nevidno krono, ki ji plava nizdol nad sivo glavo. Gospodar je nameril oko mimo sina na

ravnost na božjega mrliča v Marijinem naročju, kakor da mora tudi ta z roko mladega duhovnika hkrati dvigniti tudi prebodeno svojo v blagoslov. Oče in mati, eno telo in ena duša, sta zdaj še pristroneje povezana v ljubezni in spoštovanju, zakaj sina jima je Bog izbral izmed tisočev. Duhovnik pa vidi v starših vez in priliko, kako ljubi Kristus svojo nevesto, Cerkev.

Zunaj pred kapelo sedita pod jeseni na klopi Kamenarjev pastir Miklavž in njegova mala sestra Otilija. Ne upata si stopiti v kapelo. Bosta rajši počakala. Miklavž bi se rad sešel še z dobrim prijateljem Pankracijem, zakaj srce mu prikipava, Otilija pa bi se rada zahvalila gospodinji za lepi venec, ki ji ga je na željo Apolonije, tako prelepo spletila Zaskednikarica. Zaskednikarica plete vence za vse spletenke, neveste in za umrle nedolžne otroke.

»Lej, raketa, Miklavž! Zlate zvezde trosi.«

»Zvezde ostanejo zgoraj. Brž jih bo polno vse nebo,« šepne Miklavž, se čudno zasmije in oči se mu široko razpro. »Tako visoko leti njegova duša, Otilija.«

»Moj venec ima zvezde in cvetlice in srebrne liste. Jutri boš videl. Je v skrinji s podobno svetega viteza Florijana.«

»Ah saj!«

»Pankrac ne mara za domačijo. Na tuje mora. In vendar je tu tako lepo.«

Otilija zlekne roke in obmolne. Gleda v temnečo se dalje. Ali imata onadva dom? Nista siroti? Ju nista Kamenarja vzela iz radovoljne ljubezni in ju vzgojila?

»Saj tudi midva nimava doma, Miklavž.«

Dekletce se okrene počasi proti kapelinim vratom. Pol prevzeta od otožnosti, pol od veselja, ko pomisli na jutrišnji praznik — pomislite, zlati venček, nasvedrani plavi kodri — reče Otilija:

»Ampak, da tudi staršev nimava več!«

»Pankrac,« odvrne Miklavž temno, »ima drugo in večjo domačijo. Ti tega ne razumeš.«

»Kaj nama niso Kamenarjevi dobri? Imajo nauku kakor za svoja.«

Tolažba, polna očitka, zazveni iz besed dekletu.

»Saj, dobri so. Oni zaslužijo Pankraca. Da imava midva še starše, bi jim tudi jaz naredil takšno veselje.«

»Ti? S čim le neki? Beži no, Miklavž! Malo in veliko v vasi ti pravi mali novomašnik. Bi tudi res rad bil? Ne verjamem, da bi mogel biti. Premišljaš ves ljubi dan, vidiš povsod petelina zvezde zobati, bi najrajši vsevdilj letel in vendar ne prideš z mesta.«

Deklička brata rahlo sune.

Miklavž položi glavo v obe roki. Je rekla Otilija za šalo, za res, mu hoče očitati all ga celo svariti? Miklavž ne ve. Zato molči. Bedno valovi dečku srce v valovju čustev in občutij in si ne ve pomoči. Da bi postal mašnik? Rad bi, če tako premišljam. Toda moje srce ni dovolj močno. Močnega klica, ki mi je Pankrac tolikokrat pripovedoval o njem, ne slišim. Da bi mi dušo vleklo siloma, ne čutim. Nenadoma bruhne vznemirjen iz sebe: »Peruti nimam, Otilija!« Trdo in čudno je pristavil: »Peruti! Te mora dati Bog, da zrastejo. Same od sebe ne zrastejo. Pa naj človek še tako vtihti roke.«

Miklavž se je brezglasno zasmeljal. Sestra ga je gledala z očmi, polnimi vprašanj. Izpoved in narava bratstva sta jo motno zastirali. Pač bi ga bila razumela in tolažila, da je tožil, se jezil ali jokal. Tako pa je bila vesela, da so trije Kamenarji stopili iz kapele. Oklevaje je šla h gospodinji in jo prijelja za žuljavo roko. »Otilija,« je rekla Aponija. Deklički je zadonela kakor: Moje ljubo dete. »To ti je praznik! Pojdi sem!« Vzela je dekletce s sabo tja čez v hišo. »Pojdi spat. Jutri bo treba zgodaj na noge.«

»Hej, Miklavž,« je položil gospodar dečku roko na rjave lase, »kaj ti je? Vidiš, Pankrac, Miklavž je vil tisje in pribil okrog okna pri tvoji izbici najlepši venec, z bodičjem in sviščem. Gospodinji je oropal ves vrt, iz gozda je privlekel breze. Delal pri slavoloku pred hišo in cerkvijo. Pokaži roko! Ni hudo. Veš, Pankrac, padel je z lestve in se pobil v desnoro roko.«

»Se mi zdi, da še čutim ne.«

»Priden fant! Boš šel jutri v cerkev z mojim očetom. Miklavžu ta dan pač ne bo treba na pašo?«

»Menda vsaj ne, Pankrac. Torej Miklavž, le vesel! Banderca pri procesiji ne boš mogel nositi. Pojdeš z mano in Otilija z materjo.« Srce se dečku zgrozi. Z gospodarjem iti! Poleg njega v Kamenarjevi klopi moliti! Miklavžu so rahlo trepetale ustnice kakor listje v šepetajočih brezah. V srcu mu je valoval vihar. Sanje mladih let so prihajale in odhajale. S pisanimi banderi so jadrane mimo sončne ure samotnega pastirskega življenja v gorah. Kakor šumeče jate čudnih ptic so mu letele skozi dušo ponižne misli na revščino in zapuščenost, nema čustva plahosti in sramu, da bo moral stopiti iz skromne zadovoljnosti v raburkani svet, ki se ga boji, v katerem misli, da ne bo mogel dihati, ki pa bi si ga kljub temu vendarle tako rad pritegnil v bolesten hrepenenju na dobre in hrabre prsi. Saj je samo Kamenarjev pastir, Miklavž Potokar, mali novomašnik, šolar neznatnih trinajstih let. Pogleda prijatelja Pankraca poln strmečega začudenja in nedopovedljivega občutja, kakor da so se spolnila njegova hrepenenja sama v Pankracu in kakor da se zdaj ruši on sam izčrpan kakor senca poleg novomašnika. Gleda ga še vedno, še celo ko mu napolnijo oči gorke solze. Tedaj kmet ginjen odide.

Zagoneten fant je Miklavž, premišlja kmet, sirota, ki pač ostane vsevdilj tuj, ki je videti, da ga ni treba nikjer na božjem svetu, in ki si je, izključno obrnjen sam vase, sezidal v duši morda kočo, morda kapelo, morda kot nebo visoko stolnico. Naj bi si upala duša stopiti čez prag, tedaj bi se zamotala v vsakovrstno zbrojo, pa naj si bo trnje, cvetje in klasje. Treba je gledati na fanta, znamenje je na njem.

Pankrac in Miklavž sta sedla pred okroglo obokana vežna vrata na kamenito klop.

Nad njima so šelestele breze, kakor da plava vojskina truma nevidnih duhov okrog domačije. Naredila se je trda noč. Zdaj pa zdaj so prihajali še mimo ljudje, ki so v svečanem občutju postali še za trenutek pred hišo, ki ji je zveličanje došlo. Tedaj je prišel stari Čehajev Tomažek, ki je z glavo zmajeval in vedno spet mrmral pred se: »Rogeti, rogeti!« Misli je rakete. Svoj živ dan še ni videl umetnega ognja. Čez čas je pridrsal sivi veseli Kaličarjev Štefè. Ta je vselej in povsod stavlil slavoloke. Sepal je, zdaj pa spet veselo poskočil, zakaj pred leti je padel z lestve, ko je stavlil slavolok. Tedaj so z veliko slovesnostjo vozili nove zvonove. Štefè je tedaj slikal prelepi latinski napis, ki ga seveda ni razumel, in je venomer ves dan poleg lonca z rdečo barvo polnil tudi kozarec z rdečim vinom.

Tako so hodili mimo sosede in vaščani, mlado in staro. Marsikdo je stopil tudi v kapelo, ki je bila ponoči vedno odprta. Zakaj

če je kdo v temi na poti, tako je rekla gospodinja, potrebuje luči, varstva in prenočišča. Slednjič zaslišita Pankrac in Miklavž pripeti Češarkovega Štefanka, romarja, ki hodi na božjo pot k Svetemu Duhu za vse ljudi in vse boli. Postal je za časek pred kapelo, nato pokleknil in začel pesem o križevem potu:

Daj mi, Jezus, da žalujem,
smrt, trpljenje objokujem,
ki si, Jagnje, ga prestal,
greh izbrisal, milost dal.

Smrt za nas si sam izvolil,
pred Očetom trikrat molil,
si krvavi pot potil
in trpljenja kelih pil.

So trinogi te obdali,
zvezanega te peljali;
uklenili ti roke,
ktere celi svet drže.

Jezus, daj, da tvoje rane
nas presunejo kristjane,
in trpljenje prebridko
naj pomoč nam v smrti bo!

»In trpljenje prebridko naj pomoč nam v smrti bo,« ponovi Pankrac še enkrat, ko je Štefanek že zdavnaj izginil v noč.

»Štefanek in moj oče sta nekoč romala k belopeški Materi božji. Leto dni nato so oče umrli. Jaz nosim še vedno blagoslovljeno svetinjico okrog vratu. Otilija tudi. Štefanek ve dosti pripovedk. — Uklenili ti roke, katere celi svet drže,« premišlja Pankrac.

MED SLOVENSKIMI FANTI

Maribor

Ker iz Maribora že dolgo ni bilo v našem glasilu nobenega dopisa, je gotovo marsikdo sodil, da ali v Mariboru ni fantov, ali pa če so, so brezbrežni in topi za vse, kar se po svetu godi. Temu pa ni tako, ampak delamo in še prav živahno, samo vsega ne obešamo na veliki zvon. Ze leta 1933 smo v okvirju KA osnovali fantovski odsek. Ko se je poživila zopet fantovska organizacija, smo se tudi mi takoj priključili novi fantovski armadi. Naš odsek je zajel pred vsem delavsko in obrtno mladino. Preko 80 fantov in mladcev je zbral naš odsek ter usmerja njih pot k Resnici, Dobroti in Lepoti. Ni naše delo baš lahko, premnoge so ovire, a vendar, mi mladi gremo naprej... Zbiramo se tedensko k sestankom. Prav zanimiva in aktualna so predavanja, ki nam odpirajo poglede v svetovna dogajanja. Kot delavsko in obrtno mladino nas predvsem zanimajo socialna vprašanja. V teku letošnjega poslovnega leta

smo imeli 27 fantovskih sestankov in okrog 20 telovadnih ur. Temeljito smo predelali tudi tekmovalno snov. Na tekmah, ki so se vršile 25. aprila smo dosegli drugo mesto v okrožju v napeti borbi z sosednjimi odseki. Razumljivo, da je v našem delu krepko podčrtana verska vzgoja, kar se kaže v večkratnih skupnih obhajilih. Za odbornike je uvedeno obvezno mesečno obhajilo. Vsak sestanek se otvori z molitvijo. — V odseku navajamo fante tudi k samostojnemu udeleževanju. Zato sodelujejo člani pri fantovskih sestankih tudi s predavanji, deklamacijami in recitacijami. Izdajamo tudi svoje lastno glasilo »Naš čolnič« kateri že izhaja 4. leto, mesečno, in v katerega pišejo svoje prispevke člani sami. Po vzgledu članov so si osnovali svoje glasilo tudi mladi in sicer »Mladec«, katerega sta izšli doslej dve številki. Torej vidite, da delamo po reku »V trudu in znoju, polnem radosti, domu gradimo slavo in čast«. — Bog živi!

Na spomlad so fantje pokazali uspehe svojega notranjega dela na okrožnih tekmah — prosvetnih in športnih. — Na sliki: Skupina fantov mariborskega okrožja pri prosvetnih tekmah 25. aprila 1937).

ki pride tokrat po daljšem času prvič v kamniški okraj. Med sv. mašo se bodo prepevale znane ljudske pesmi s spremljanjem godbe. Govoril bo eden izmed navzočih škofov. Po sv. maši bo slavnostno misijonsko zborovanje, pri katerem bo govorilo več odličnih govornikov. Ob tej priliki se bomo še posebej spomnili škofa Baraga in njegove svetniške zadeve, saj obhajamo prav letos stoletnico, odkar se je prvič vrnil kot misijonar v domovino, da zbudi med Slovenci zanimanje za misijone. Ob 1 bo koncert godb. Ob 2 pete litanije s slovesno zaobljubo Kristusu, da hočemo tudi Slovenci po svojih najboljših močeh delati za širjenje Njegovega kraljestva na zemlji. Nato bo kot zaključek slavnostna igra na prostem »Naša apostola«, ki je lani ob Slomškovich dnevih v Mariboru doživela tako velik uspeh.

Program za Misijonski kongres je sestavljen tako, da se vse izvrši v enem dnevu in odpade neprijetno prenočevanje. Vsak se lahko odpravi od doma šele v nedeljo zjutraj in zvečer ob 5 zopet odide, ker bo do tedaj že vse končano. Kdor bi hotel imeti prenočišče, nam mora vsaj 14 dni prej sporočiti. Hrana se bo dobila na mestu, vendar svetujemo vsakomur, da si prinese za kosilo nekaj s seboj. Zagotovljeno nam je, da se bodo vlaki ustavljali kar v Grobljah, da ne bo treba hoditi na postajo v Domžale. Zveze so ugodne. Vozijo tudi avtobusi. Če se bo priglasilo dovolj udeležencev, se bodo organizirali posebni vlaki. Istotako imamo zagotovilo, da dobimo polovično vožnjo, vendar svetujemo vsem, ki se mislijo udeležiti samo Misijonskega kongresa v nedeljo, da si rajši kupijo »nedeljsko povratno karto«, ki velja od sobote opoldne do ponedeljka opoldne, ker manj stane. Med tednom pride v poštev polovična z »rumeno izkaznico«. Karto zahtevajte do Domžal.

Vsi udeleženci si morajo nabaviti posebno izkaznico za Misijonski teden v Grobljah. Dobi se pri vseh župnih uradih in pri poverjenikih Katoliških misijonov. Izkaznica stane 3 Din. S to izkaznico imate pristop k vsem prireditvam Misijonskega tedna in kongresa, tudi na razstavo, k misijonskemu filmu in k igri v nedeljo popoldne. Ta izkaznica je neobhodno potrebna vsakomur.

Dragi Slovenci, Misijonski teden in Misijonski kongres v Grobljah sta zamišljena kot do sedaj največji misijonski prireditvi na Slovenskem. Čas je, da se tudi mi Slovenci začnemo bolj zanimati in delati za največjo zadevo krščanstva, za pokristjanjenje sveta. Če bomo pri prireditvi vsi sodelovali, bo res nekaj veličastnega. Vernost kakega naroda se meri tudi po tem, koliko zanimanja kaže za misijonsko delo sv. Cerkve. Pokažimo z veliko udeležbo na Misijonskem kongresu, da hočemo biti Slovenci tudi na misijonskem polju enakovredni drugim katoliškim narodom. Sedanji čas zahteva, da priskočimo tudi mi sv. Cerkvi uspešno na pomoč, da bo čimprej ves svet Kristusova last.

Pripravljalni odbor.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z neom. z. - Ljubljana, Miklošičeva c. 6.,
v lastni palači,

obrestuje hranilne vloge
najugodnejše.

NOVE VLOGE vsak čas razpoložljive obrestuje
po 4%, proti odpovedi 5%.

Domača slovenska zavarovalnica je **VZAJEMNA ZAVAROVALNICA**

v Ljubljani v lastni palači ob Miklošičevi
in Masarykovi cesti

Telefon 25-21 in 25.22.

PODRUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA:

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in vseh župnijah v Slo-
veniji. Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Novo vloge Din 50.000.000.-
Oproščene vloge, prenešene na nov račun * 60.000.000.-
Skupno stanje novih ulog Din 110.000.000.-

NOVE VLOGE vsak čas IZPLAČLJIVE

Obrestna mera do 5%.

Za vse vloge jamči mestna občina ljubljanska.